

PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG ĐIỂM ĐẾN DU LỊCH SINH THÁI KHU RAMSAR BA BỂ (TỈNH BẮC KẠN)

PHẠM XUÂN HẬU*

TÓM TẮT

Khu Ramsar Ba Bể ở tỉnh Bắc Kạn - một địa danh nổi tiếng, điểm đến du lịch hấp dẫn du khách - với những cảnh đẹp diệu kì được mệnh danh là “viên ngọc xanh” giữa đại ngàn. Tuy nhiên, việc khai thác những lợi thế của điểm đến vẫn còn rất khiêm tốn. Bài viết nghiên cứu thực trạng và đề xuất những giải pháp phát triển phù hợp, bền vững về điểm đến du lịch hấp dẫn này để đáp ứng nhu cầu của du khách trong và ngoài nước, góp phần phát triển kinh tế địa phương.

Từ khóa: điểm đến du lịch, du lịch Hồ Ba Bể, khu Ramsar Ba Bể.

ABSTRACT

Developing sustainable ecotourism at the Ramar Ba Be (Bac Kan province)

Ramsar Ba Be, Bac Kan province is a famous landmark, a tourist attraction with marvellous sceneries named as “a green pearl” in the forest. However, the exploitation of advantages of this attraction is still very modest. The article examines the reality and suggests appropriate solutions for the sustainable development of this tourist attraction to meet the needs of both domestic and foreign tourists, contributing to local economic development

Keywords: tourism destination, Ba Be Lake tourism, Ramsar Ba Be.

1. Đặt vấn đề

Khu Ramsar Ba Bể, nguyên là Vườn quốc gia Ba Bể thuộc tỉnh Bắc Kạn, được thành lập theo Quyết định số 83/TTg ngày 10 tháng 11 năm 1992 của Thủ tướng Chính phủ. Ngày 02/02/2011, Ba Bể chính thức được công nhận là khu Ramsar thứ 1.938 của thế giới và trở thành khu Ramsar thứ 3 của Việt Nam. Nơi đây là khu vực điển hình về đa dạng sinh học, có nhiều nét đặc trưng của hệ sinh thái rừng thường xanh trên núi đá vôi và hồ trên núi, rừng thường xanh đất thấp. Trung tâm của khu là hồ Ba Bể với chiều dài 8 km, chiều rộng 800 m. Nằm ở độ cao 145 m so với

mặt nước biển, hồ Ba Bể là hồ tự nhiên trên vùng núi đá vôi vốn có rất nhiều hang động Caxtơ. Hồ có cảnh đẹp diệu kì, hấp dẫn do thiên nhiên ban tặng, được mệnh danh là “viên ngọc xanh” giữa đại ngàn. Nơi đây đã và đang trở thành một điểm du lịch sinh thái hấp dẫn du khách. Trong nhiều năm qua, việc bảo tồn hệ sinh thái, đa dạng sinh học phục vụ phát triển du lịch đã đem lại lợi ích kinh tế cho địa phương. Tuy nhiên, vẫn còn những thách thức như: Tình trạng khai thác bừa bãi tài nguyên rừng làm mất cân bằng sinh thái; đe dọa về đa dạng sinh học; nguy cơ ô nhiễm môi trường nước nghiêm trọng khu vực hồ từ phương tiện

* PGS TS, Trường Đại học Văn Hiến; Email: haupx@ier.edu.vn

(ghe, xuồng) vận chuyển khách du lịch, thuốc bảo vệ thực vật, rác thải và chất thải xả xuống bồi lấp lòng hồ... Vì vậy, cần có kế hoạch đánh giá, khai thác hợp lý tài nguyên, bảo vệ môi trường, bảo tồn cảnh quan đa dạng sinh học cho phát triển du lịch, đồng thời, xúc tiến thực hiện những giải pháp phù hợp, đúng quy luật để đảm bảo điểm đến du lịch sinh thái này phát triển bền vững.

2. Những lợi thế so sánh về tài nguyên du lịch

Khu Ramsar Ba Bể nằm ở tọa độ 105°36'55" kinh Đông, 22°24'19" vĩ Bắc, nằm trên địa bàn 5 xã: Nam Mẫu, Khang Ninh, Cao Thương, Quảng Khê, Cao Trĩ thuộc huyện Ba Bể, tỉnh Bắc Kạn (cách thị xã Bắc Kạn 50 km). Toàn khu có diện tích 7.610 ha, trong đó có 3.226 ha là phân khu bảo vệ nghiêm ngặt; khu phục hồi tái sinh rộng 4.083,4 ha; khu dịch vụ hành chính 301,4 ha, đặc biệt có Hồ Ba Bể nằm ở độ cao 145m so với mặt nước biển, diện tích mặt hồ khoảng 500 ha được bao bọc bởi những dãy núi đá vôi có nhiều suối ngầm, hang động và cảnh quan rừng nhiệt đới nguyên sinh ven hồ.

2.1. Lợi thế về tài nguyên phát triển du lịch

* *Về tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên:* Nguồn sinh vật đa dạng, phong phú:

Về hệ thực vật: Có 1.281 loài thực vật thuộc 162 họ, 672 chi, 600 loài cây thân gỗ (thuộc 300 chi, 114 họ khác nhau), trong đó có nhiều loài thực vật quý hiếm có giá trị được ghi vào Sách đỏ của Việt Nam và thế giới. Có nhiều loài cây gỗ quý, hiếm như: Nghiến, Đinh,

Lim, Trúc dây. Nơi đây đã được các nhà khoa học trong và ngoài nước đánh giá là trung tâm đa dạng và đặc hữu cao nhất về loài Lan không chỉ của Việt Nam mà còn của cả toàn vùng Đông Nam Á (có 182 loài lan, một số loài lan là đặc hữu, chỉ phát hiện thấy duy nhất ở vùng này).

Hệ động vật, có 81 loài thú (22 loài có tên trong Sách đỏ Việt Nam); 27 loài bò sát; 17 loài lưỡng cư; 322 loài chim (7 loài có tên trong Sách đỏ Việt Nam); 553 loài côn trùng và nhện. Cá ở hồ và các sông suối phụ cận được đánh giá là phong phú nhất trong các hồ Việt Nam với khoảng 106 loài (11 loài có tên trong Sách đỏ Việt Nam), trong khi hồ Lắc chỉ có 35 loài, hồ Tây: 36 loài, hồ Châu Trúc: 47 loài. Đặc biệt ở đây là sự có mặt của một số loài đang bị đe dọa trên toàn cầu như Voọc đen má trắng (*Trachypithecus francoisi*), Cây văn bắc (*Hemigalus owstoni*) là những loài rất quý hiếm nhưng số lượng tồn tại không nhiều.

Cảnh quan thiên nhiên đẹp, hấp dẫn hơn hẳn nhiều nơi khác: *Cảnh quan hồ và ven Hồ Ba Bể* với vẻ đẹp hoang sơ và thơ mộng, không khí mát lạnh, dễ chịu. Vào sáng sớm, khi sương chưa tan, hồ mang vẻ đẹp huyền bí của một “bức tranh thủy mặc”; thác Đầu Đẳng dài 2 km, cách thị trấn Chợ Rã (huyện Ba Bể, tỉnh Bắc Kạn) 16 km, thác nằm trên dòng sông Năng, nơi tiếp giáp giữa tỉnh Bắc Kạn với tỉnh Tuyên Quang. Đây là một thác nước ngoạn mục, kì vĩ được hình thành giữa hai dãy núi đá vôi có độ dốc lớn. *Cảnh quan các khu rừng nguyên sinh* hòa quyện tạo ấn tượng khó quên khi được

chiêm ngưỡng. Kế đến là động Puông nằm trên dòng sông Năng, cách thị trấn Chợ Rã 5 km. Động Puông là một điểm du lịch sinh thái đặc biệt, độc đáo và rất hấp dẫn khách du lịch. *Cảnh quan các làng bản cư trú của các dân tộc* như một bức tranh đầy sắc màu đặc trưng của các dân tộc.

* **Về nhân văn:** Khu Ramsar Ba Bể là địa bàn cư trú của nhiều dân tộc khác nhau (Tày, Nùng, Dao, Sán Chỉ) còn duy trì nhiều di tích lịch sử văn hóa, phong tục tập quán, lễ hội, nghề truyền thống và sản phẩm ẩm thực đặc sắc. Nếu ở đồng bằng Bắc bộ có lễ hội Tịch Điền, ở ven biển miền Trung có lễ hội Cầu ngư, người Thái Tây Bắc có lễ hội Cầu An, người Mường có hội Khai Hạ..., thì cộng đồng người ở đây có lễ hội Lồng Tồng (Hội xuống đồng diễn ra trong hai ngày mùng 9 và mùng 10 Tết Âm lịch hàng năm). Đây là lễ hội lớn có ý nghĩa tâm linh sâu sắc, cũng vừa là ngày hội để bắt đầu một năm mới lao động, sản xuất của cư dân nông nghiệp vùng cao với những trò chơi như ném còn, bịt mắt đập niêu, bịt mắt bắt dê, hòa cùng không khí rộn ràng của những điệu then, tiếng đàn tính và cả những làn điệu “nàng ới”, “cọi”

giao duyên của các chàng trai, cô gái Tày tham gia lễ hội.

Những đặc sản nơi đây phải kể đến: Cá nướng, món ăn khoái khẩu của nhiều du khách bởi hương vị thơm nồng, hấp dẫn, có thể ăn cả thịt lẫn xương; món tô chua ăn với với thịt chân giò hoặc ba chỉ luộc; thịt heo gác bếp, người Tày thường để dành trong nhà và chỉ đem ra dùng trong những dịp lễ tết hay chiêu đãi khách quý; chuỗi hạt rừng hồ Ba Bể được dùng để làm thuốc và quà biếu; rau dớn là một loại rau rừng dùng để chữa bệnh nên rất được ưa chuộng; xôi nếp nướng được làm từ gạo nếp nướng, vị nếp thơm ngon khác biệt.

2.2. Ghi nhận kết quả từ những đánh giá của khách du lịch

Kết quả nhận được từ chuyến du lịch kết hợp tiến hành khảo sát du khách của nhóm nghiên cứu với số lượng 115 khách (P = 115), trong đó có 20 khách quốc tế (KQT), 95 khách nội địa (KNĐ), vào các ngày 15, 16, 17 tháng 7 năm 2014 tại khu Ramsar Ba Bể. Trong số du khách đến khu Ramsar được khảo sát, có 08/20 KQT và 15/95 KNĐ đến lần thứ 2. Những cảm nhận và đánh giá của du khách như sau (xem bảng 1):

Bảng 1. Đánh giá của du khách về các cảnh quan khu Ramsar

P=115; KQT: 20; KNĐ:95; SL: Người; Tỉ lệ: %/số khách

STT	Nội dung	K DL	Rất hấp dẫn		Hấp dẫn		Kém hấp dẫn		Không hấp dẫn	
			SL	(%)	SL	(%)	SL	(%)	SL	%
01	Cảnh quan hồ và ven hồ Ba Bể	QT NĐ	11 20	55,00 21,05	09 60	45,00 63,16	00 15	00,00 15,80	00 00	00,00 00,00

02	Cảnh quan các khu rừng nguyên sinh	QT	17	85,00	03	15,00	00	00,00	00	00,00
		NĐ	12	12,63	75	78,96	08	08,41	00	00,00
03	Cảnh quan các làng bản cư trú của các dân tộc	QT	15	75,00	03	15,00	02	10,00	00	00,00
		NĐ	35	36,85	27	28,42	10	10,52	23	24,21
04	Các di tích lịch sử văn hóa, lễ hội, làng nghề	QT	16	80,00	03	15,00	01	05,00	00	00,00
		NĐ	21	22,10	40	42,10	21	22,10	13	13,70

Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát tháng 7/2014

Bảng 1 cho thấy tỉ lệ cảm nhận và đánh giá của du khách quốc tế và nội địa có những khác biệt khá rõ về những giá trị của một số cảnh quan điển hình tại khu Ramsar Ba Bể về mức độ hấp dẫn, như cảnh quan hồ và ven hồ, 55% KQT đánh giá là rất hấp dẫn, nhưng KNĐ chỉ 21,05%. Tương tự, về cảnh quan rừng là 85% so với 12,63%; các di tích lịch sử văn hóa, lễ hội: 80% và 22,10%; cảnh quan các làng bản dân tộc: 75% và 36,85%. Đặc biệt là không có KQT nào đánh giá các cảnh quan không hấp dẫn; trong khi đó có 24,21% và 13,70% KNĐ cho rằng cảnh quan làng bản dân tộc và các di tích lịch sử văn hóa là không hấp dẫn.

Có nhiều nguyên nhân được ghi nhận từ kết quả trên, nhưng nguyên nhân chính là do:

- KNĐ đã quen thuộc với nhiều cảnh quan tương tự ở các địa phương trong nước. Khách quốc tế ít được thưởng thức những cảnh quan như vậy nên có cảm nhận sâu sắc hơn, đánh giá cao hơn.

- KNĐ chưa quen tham gia các hoạt

động du lịch mạo hiểm (đi bộ khám phá rừng rậm, núi cao hiểm trở, nên cảm nhận và đánh giá về cảnh quan rừng thấp. Với khách quốc tế thì ngược lại.

- Quan niệm của khách du lịch nội địa và quốc tế đôi khi có sự khác biệt về mục tiêu và hưởng thụ trong và sau chuyến du lịch.

3. Nhận diện những hoạt động du lịch tại điểm đến (khu Ramsar)

Lượng khách du lịch trong và ngoài nước đến khu Ramsar trung bình tăng khoảng 15% so với năm trước. Từ đầu năm 2015 đến nay, khu Ramsar Ba Bể đón khoảng 37.000 lượt khách. Để tăng sức cuốn hút du khách, ngành du lịch đã tổ chức nhiều hoạt động văn hóa, đặc biệt là trong những dịp nghỉ lễ Tết, nên lượng du khách đến tăng đột biến, các phòng nghỉ khách sạn (hơn 50 phòng), xuồng máy (50 xuồng) luôn hoạt động hết công suất. Về tổ chức hoạt động kinh doanh du lịch, tại khu có các doanh nghiệp kinh doanh lữ hành, như: Công ty Du lịch và Xuất nhập khẩu Bắc Kạn (đường Trường Chinh, thị xã Bắc Kạn), Văn phòng Du lịch và Thương mại

Bắc Kạn (thị xã Bắc Kạn).

Hiện nay, khu Ramsar Ba Bể đã và đang thực hiện quy hoạch chi tiết, đầu tư nâng cấp cơ sở hạ tầng vật chất kỹ thuật (đường giao thông, phương tiện vận chuyển, các dịch vụ du lịch...), phục vụ ba hình thức du lịch tham quan (đi thuyền tham quan trên hồ); du lịch bản địa (tham quan thưởng thức sản phẩm văn hóa của các dân tộc); du lịch mạo hiểm (đi bộ trong rừng - khám phá thiên nhiên). Các dịch vụ lưu trú xây dựng tương đối hoàn thiện, đảm bảo chất lượng như Nhà khách Vườn Quốc gia Ba Bể với quy mô rộng (1054 m²) có 54 phòng. Hai nhà hàng ASIM và RAMSAR có thể phục vụ tối đa

300 khách/lượt; hội trường, phòng họp với không gian hợp lý để tổ chức các buổi hội thảo, hội nghị. Khách sạn Núi Hoa tọa lạc ngay trung tâm phố núi thơ mộng, với 50 phòng đạt tiêu chuẩn 3 sao, rất thuận tiện cho du khách đến tham quan, nghỉ dưỡng hay công tác. Khách sạn Hoa Sim nằm ở ngã ba Chợ Rã – trung tâm huyện Ba Bể, được xây dựng theo phong cách hiện đại. Khách sạn Phja Bjooc với đội ngũ nhân viên phục vụ chuyên nghiệp, thái độ tận tình, chu đáo. Ngoài ra, còn có một số cơ sở khác như Khách sạn Thùy Dung (thị trấn Chợ Rã, huyện Ba Bể, tỉnh Bắc Kạn) có đủ tiêu chuẩn để đón tiếp khách du lịch quốc tế và trong nước.

Bảng 2. Đánh giá của du khách về một số dịch vụ du lịch tại khu Ramsar Ba Bể qua một số chỉ tiêu

P = 115 (KQT: 20; KNĐ: 95); SL: người; Tỷ lệ:%/số khách

STT	Nội dung	K DL	Tốt, phù hợp		Chấp nhận được		Kém, tạm chấp nhận		Không chấp nhận	
			SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
01	Dịch vụ vận chuyển đưa đón khách	QT	02	10,00	08	40,00	07	35,00	03	15,00
		NĐ	10	10,49	35	36,82	28	29,49	22	23,20
02	Dịch vụ lưu trú (KS, phòng trọ)	QT	02	10,00	08	40,00	09	45,00	01	05,00
		NĐ	15	15,80	55	57,90	15	15,80	10	10,50
03	Các sản phẩm, hàng hóa lưu niệm	QT	12	60,00	06	30,00	02	10,00	00	00,00
		NĐ	25	26,30	47	49,50	23	24,20	00	00,00
04	Dịch vụ ăn uống, giải khát, chăm sóc sức khỏe	QT	09	45,00	10	50,00	01	05,00	00	00,00
		NĐ	40	42,10	25	26,30	20	21,10	10	10,50
05	Đội ngũ nhân viên phục vụ trong thời gian lưu lại khu	QT	00	00,00	12	60,00	08	40,00	00	00,00
		NĐ	06	06,30	35	36,80	45	47,40	09	09,50
06	Môi trường du lịch (môi trường sống, an ninh, an toàn)	QT	02	10,00	12	60,00	06	30,00	00	00,00
		NĐ	23	24,20	45	47,40	12	12,60	15	15,80

Nguồn: Tổng hợp từ kết quả khảo sát tháng 7/2014

Đánh giá về chất lượng các dịch vụ, bảng 2 cho thấy hầu hết các dịch vụ tại thời điểm du khách tham gia chương trình du lịch chỉ dừng ở mức độ chấp nhận được và tạm chấp nhận, số du khách đánh giá mức tốt và phù hợp thấp, cụ thể: dịch vụ vận chuyển đưa đón khách chỉ 10% KQT, 10,49% KNĐ; tương tự, đội ngũ nhân viên phục vụ 0%/ 6,30%; môi trường 2%/24,20%. Riêng về sản phẩm hàng hóa lưu niệm và dịch vụ ăn uống được KQT đánh giá cao (60% và 45%).

4. ĐỂ ĐIỂM ĐẾN DU LỊCH SINH THÁI KHU RAMSAR BA BỂ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

4.1. Định hướng phát triển cho điểm đến du lịch

*** Phát triển các sản phẩm và loại hình du lịch**

Với những lợi thế về tiềm năng, ngành du lịch cần đầu tư nhân lực, vật lực phát triển và nâng cao chất lượng sản phẩm và các loại hình du lịch ưu thế:

- *Du lịch tham quan, nghỉ dưỡng:* tham quan những cảnh đẹp hoang sơ của hồ Ba Bể, những hoạt động du thuyền trên mặt hồ vào sáng sớm, ngắm bức tranh thủy mặc hữu tình, nghe những câu chuyện cổ tích về hồ, huyền thoại về ao Tiên, truyền thuyết về sự hình thành Ba Bể được khắc trên tấm bia đá niên hiệu Khải Định thứ 9 (năm 1925), hoặc thực hiện những ngày nghỉ dưỡng, chữa bệnh cho những du khách lớn tuổi, cán bộ hưu trí để duy trì, nâng cao sức khỏe, tại các khu rừng nguyên sinh, ven hồ.

- *Du lịch nghiên cứu học tập:* Dành cho du khách là các nhà khoa học chuyên ngành, cho các học viên cao học, nghiên cứu sinh khảo sát thực hiện đề tài luận

văn, luận án (thạc sĩ, tiến sĩ), thực hiện các nghiên cứu về lịch sử hình thành (địa chất, địa mạo, cảnh quan, dân cư - dân tộc...), các hệ sinh cảnh của khu. Tổ chức các hoạt động học tập (thực tế - thực địa), tổ chức trại hè cho học sinh - sinh viên, giúp các em hiểu biết thêm về cảnh đẹp đất nước, văn hóa của các dân tộc, tình yêu thiên nhiên và nâng cao ý thức trách nhiệm bảo vệ môi trường.

- *Du lịch mạo hiểm:* Dành cho du khách (đặc biệt là khách quốc tế) có nhu cầu hoạt động khám phá mạo hiểm như leo núi, lướt thuyền trên hồ, đi bộ trong rừng nguyên sinh để trải nghiệm và hưởng thụ những sản phẩm du lịch độc đáo.

*** Thiết lập hoàn thiện các tuyến - điểm du lịch**

- *Các tuyến - điểm du lịch nội bộ:*

+ *Du lịch sông, hồ:* Kết hợp các điểm từ bến thuyền Buốc Lôm - động Puông - bản làng ven sông Năng (Bản Cám, Bản Tàu) - thác Đầu Đẳng - hồ thủy điện Na Hang (Tuyên Quang), tuyến này đi qua nhiều địa danh khác nhau, nên du khách sẽ được khám phá nhiều cảnh quan và sản phẩm du lịch đặc trưng của mỗi điểm đến. Các điểm kết hợp hồ Ba Bể - đảo Bà Góa - đền An Mã - ao Tiên, với hành trình nội bộ, du khách sẽ được chiêm ngưỡng, thưởng thức cảnh quan thiên nhiên và nhân văn xen kẽ (cảnh quan hồ, đền chùa, đảo, cảnh quan ven hồ...).

+ *Du lịch rừng:* Kết hợp hành trình đi bộ trong rừng nguyên sinh khu Ramsar, các chòi quan sát ngắm cảnh ven hồ và làng bản của các dân tộc. Trong

hành trình di chuyển bộ hành, du khách được thưởng thức cảnh quan rừng nguyên sinh với thảm thực vật rừng và động vật quý hiếm còn tồn tại; đứng trên chòi quan sát, ngắm toàn cảnh hồ và địa bàn cư trú của dân tộc ít người khá đặc sắc, hấp dẫn.

+ *Du lịch làng bản*: Ngắm cảnh các làng bản ven hồ (bản Pác Ngòi - phía Nam hồ; bản Bó Lù - phía Tây Nam hồ; bản Cốc Tộc - phía Tây Nam hồ) và làng bản trên núi (bản Nà Cọ, bản Nà Niêng, bản Vài, bản Nà Hái, bản Cám, bản Hin Dăm, bản Đán Mẩy, bản Khau Qua, bản Nặm Dài; qua và ghé thăm các bản - làng, du khách sẽ trực tiếp thấy được những nét độc đáo (phong tục, tập quán sinh hoạt...), thưởng thức những sản phẩm ẩm thực đặc trưng của các dân tộc khác nhau.

+ *Tham quan các điểm lân cận hồ Ba Bể*: Động Nà Phồng (trụ sở Đài tiếng nói Việt Nam 1950-1954); động Hua Mạ (xã Quảng Khê); thác Bạc (xã Hoàng Trĩ); di tích trụ sở Đài tiếng nói Việt Nam năm 1947 (bản Vài, xã Khang Ninh).

+ *Tuyến du lịch thị xã Bắc Kạn - ATK Chợ Đồn - khu Ramsar Ba Bể*: Từ địa phận huyện Chợ Đồn, dọc theo đường xã Nam Cường, du khách sẽ sang địa phận huyện Ba Bể, đến với khu Ramsar Ba Bể ở phía Tây Bắc huyện (cách thị xã Bắc Kạn 68 km theo hướng Tây Bắc, cách thủ đô Hà Nội 250 km về phía Bắc).

- *Các tuyến - điểm du lịch phụ cận - liên vùng*

+ *Tuyến thị xã Bắc Kạn - hồ Ba Bể - hồ thủy điện Na Hang* (Tuyên Quang), *Bắc Mê* (Hà Giang): Dọc theo tuyến, du

khách được tham quan cảnh đẹp thiên nhiên, quan sát nhiều loại động thực vật quý hiếm được ghi vào Sách đỏ thế giới. Trên du thuyền trong lòng hồ thủy điện Na Hang, du khách sẽ được thức món cá Tầm ngon nổi tiếng, chiêm ngưỡng sự kì vĩ của công trình thủy điện Na Hang. Tại Bắc Mê, du khách không những được khám phá, tìm hiểu thắng cảnh, di tích lịch sử - văn hóa - khảo cổ, hệ thống hang động phong phú mà còn được hòa mình vào cuộc sống mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc nơi đây.

+ *Tuyến Hà Nội - khu Ramsar Ba Bể*: Điểm khởi hành từ Hà Nội đưa du khách đi tham quan động Hua Mạ, một trong những động đẹp nhất của Hồ Ba Bể được ví như Phong Nha - Kẻ Bàng của núi rừng Đông Bắc. Tiếp tục hành trình trên thuyền qua các đảo Bà Góa, An Mã, động Puông, ao Tiên... chiêm ngưỡng những thác nước, thung lũng sâu thẳm, hang động tự nhiên và hồ Ba Bể nhỏ.

+ *Tuyến Hà Nội - khu Ramsar Ba Bể - thác Bản Giốc* (Cao Bằng): Xuất phát từ Hà Nội đi Bắc Kạn, qua các địa danh Buốc Lôm, hồ Ba Bể, tham quan hồ Ba Bể bằng thuyền với những cảnh điểm đặc sắc như: động Puông, thác Đầu Đăng, ao Tiên, đảo An Mạ, đảo Bà Góa... Tiếp tục hành trình, du khách sẽ đến Cao Bằng, đến với thác Bản Giốc (thác đẹp nhất Việt Nam và là thác lớn nhất Đông Nam Á); thăm hang Pắc Pó, suối Lê-nin.

4.2. Những giải pháp phát triển bền vững điểm đến du lịch khu Ramsar Ba Bể

Nhận diện về thực trạng và căn cứ vào những đánh giá của du khách để lập kế hoạch chiến lược phát triển không gian du lịch sinh thái bền vững là mục tiêu chiến lược của các quốc gia và các tổ chức bảo tồn thiên nhiên quốc tế. Vì vậy, để đảm bảo không gian du lịch khu Ramsar Ba Bể luôn bền vững và có sức thu hút du khách, chúng tôi thiết nghĩ cần phải thực hiện những giải pháp sau:

- Đánh giá toàn diện kết quả thực hiện dự án phát triển du lịch, xây dựng cơ chế tài chính bền vững từ việc quản lý hiệu quả hệ sinh thái đất ngập nước tại khu Ramsar Ba Bể do quỹ môi trường toàn cầu (GEF) thông qua chương trình phát triển Liên hiệp quốc (UNDP) tài trợ. Đồng thời xây dựng đề án huy động tạo nguồn tài chính ổn định cho các hoạt động sản xuất, bảo tồn hệ sinh thái và các cảnh quan tự nhiên, nhân văn.

- Tổ chức các hình thức bồi dưỡng nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các cơ quan quản lý hành chính, quản lý ngành các cấp ở địa phương trong việc thực hiện nghiêm ngặt các quy định bảo tồn các vùng sinh thái đặc biệt, bảo vệ đa dạng sinh học theo Công ước Ramsar quốc tế mà các quốc gia đã tham gia kí kết.

- Hoàn thiện quy hoạch tổng thể về không gian hoạt động du lịch phù hợp với kế hoạch bảo tồn hệ sinh thái đặc biệt và phát triển kinh tế theo các kế hoạch (ngắn hạn, trung hạn, dài hạn) trên quan điểm sinh thái - phát triển bền vững.

- Tổ chức tập huấn nâng cao năng lực cho cán bộ quản lý, lao động ở Khu về các kỹ năng cần thiết như: cách quản lý,

lập kế hoạch, xây dựng chiến lược kinh doanh du lịch, giám sát, bảo tồn đa dạng sinh học, bảo vệ môi trường.

- Thực hiện chiến lược liên kết vùng (các địa phương lân cận, vùng đệm) trong sử dụng nhân lực - vật lực với tinh thần trách nhiệm chung là:

- + Cộng đồng trách nhiệm trong kế hoạch khai thác và bảo tồn.

- + Mục tiêu cùng đem lại hiệu quả kinh tế cao, nhưng phải đảm bảo không phá vỡ cân bằng sinh thái, đa dạng sinh học trong vùng và khu vực.

- + Xây dựng mô hình kết nối tạo mạng lưới các tuyến du lịch tổng hợp, nhiều ý nghĩa, trên nền tảng phát huy ưu thế của sản phẩm du lịch đặc thù địa phương.

- Tăng cường và thường xuyên đầu tư cho cộng đồng cư dân địa phương và vùng phụ cận về nhân lực, vật lực để đảm bảo việc duy trì, phát huy truyền thống văn hóa vốn có, tạo được không gian văn hóa đặc thù để thu hút du khách.

- Dựa trên nền tảng những văn bản pháp luật, quy định của Nhà nước và tổ chức quốc tế, xây dựng các quy định nội bộ phù hợp trong việc sử dụng tài nguyên. Đặc biệt chú ý giáo dục nâng cao nhận thức và trách nhiệm cho cộng đồng dân cư địa phương, khách du lịch, các doanh nghiệp du lịch về bảo tồn, bảo vệ vệ môi trường khi sử dụng tài nguyên trong các hoạt động du lịch.

- Tập trung hoàn thiện mạng lưới, hiện đại hóa, nâng cao năng lực hoạt động của hệ thống cơ sở hạ tầng, vật chất kỹ thuật, đáp ứng nhu cầu trong quản lý điều hành và các hoạt động du lịch (hệ

thông giao thông từ bên ngoài tới; giao thông nội bộ và phương tiện vận chuyển); hệ thống thông tin liên lạc nội bộ, các cơ sở lưu trú, dịch vụ văn hóa thể thao, vui chơi giải trí phù hợp với loại hình du lịch sinh thái.

- Nhân rộng mô hình “Du lịch có trách nhiệm”, thông qua các hoạt động du lịch kết hợp hoạt động giáo dục bảo vệ môi trường, vừa đảm bảo quyền lợi và trách nhiệm của cộng đồng dân cư địa phương, khách du lịch và doanh nghiệp du lịch về kinh tế, môi trường, bảo tồn hệ sinh thái, đa dạng sinh học.

4. Kết luận

Từ khi được công nhận và xếp trong hệ thống các khu Ramsar của thế giới, khu Ramsar Ba Bể đã trở thành điểm nhấn đặc biệt được các doanh nghiệp du lịch và du khách hướng tới. Trong thời gian qua, nơi đây đã trở thành điểm đến hấp dẫn thu hút du khách trong

và ngoài nước bởi nét đặc sắc của cảnh quan thiên nhiên, văn hóa; những hoạt động gắn với phong tục, tập quán sản xuất, sinh hoạt của cộng đồng dân cư ở nhiều dân tộc. Những kết quả nghiên cứu về thực trạng và đánh giá của du khách cho thấy:

- Để đi đến khu Ramsar Ba Bể luôn là một khu du lịch sinh thái bền vững - điểm đến hấp dẫn thì trong bất kỳ hoàn cảnh nào, việc bảo tồn, duy trì hệ sinh thái bền vững cũng phải luôn được coi là nhiệm vụ hàng đầu.

- Đảm bảo được sự phát triển bền vững, ngoài việc đem lại lợi ích kinh tế - xã hội cho địa phương, doanh nghiệp du lịch và du khách, nó còn đảm bảo thực hiện nghiêm ngặt những quy định của công ước Ramsar quốc tế về bảo tồn đa dạng sinh học các hệ sinh thái đặc thù của thế giới tại các quốc gia.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Bảo vệ Môi trường (2002), *Đánh giá các khía cạnh về văn hóa - xã hội của việc sử dụng đất ngập nước Việt Nam*, Hà Nội, Việt Nam.
2. Cục Bảo vệ Môi trường Việt Nam (2005), *Tổng quan hiện trạng đất ngập nước sau 15 năm thực hiện Công ước Ramsar*, Hà Nội, Việt Nam.
3. Phạm Thế Chinh và cộng sự (2005), *Nghiên cứu giá trị tồn tại và tùy chọn tại Vườn Quốc gia Ba Bể*, Trung tâm Nghiên cứu Sinh thái và Môi trường Rừng, Hà Nội.
4. Trần Thu Hà và cộng sự (2005), *Giá trị cảnh quan du lịch Vườn Quốc gia Ba Bể và khu du lịch Thác Bà*, Trung tâm Nghiên cứu Sinh thái và Môi trường Rừng, Hà Nội.
5. Phạm Xuân Hậu (2015), *Phát triển du lịch sinh thái bền vững tại khu Ramsar Xuân Thủy, tỉnh Nam Định*, Tạp chí Khoa học Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, số 10 (76), 2015.
6. Nước CHXHCN Việt Nam (2008), *Luật Đa dạng sinh học*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 17-11-2015; ngày phản biện đánh giá: 20-12-2015; ngày chấp nhận đăng: 24-02-2016)